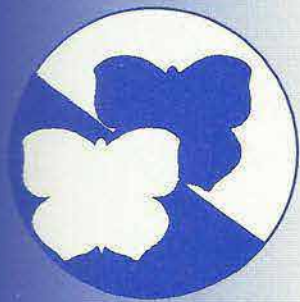

HWLnieuws

**Hoekschewaards Landschap
vereniging voor natuur en milieu**

Winter 2006

- Anders dan anders
- Marterachtigen in de problemen
- Insecten en onze gezondheid

Colofon

**HWL nieuws is een uitgave van
Hoekschevaards Landschap**

Versijnt elk kwartaal

ISSN 1389-7454

Oplage: 1.750

Hoekschevaards Landschap

Vereniging voor natuurbewoud, milieu en
historisch dorpschoon in de Hoeksche Waard

Postadres

postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

Natuurbezoekerscentrum KLEIN PROFIJT

Zalmpad 11

Oud-Beijerland

telefoon: 0186 - 62 18 88

fax: 0186 - 62 03 65

HWL op Internet: www.hwl.nl

Algemeen Bestuur

voorzitter, Joost Kievit 078 - 6731522

secretaris, Jan van Alebeek 0186 - 619379

penningmeester, Jannie Dekker 0186 - 619081

beheer, Cees Mesker 078 - 6733976

biologisch onderzoek, Janus Verkerk 078 - 6743083

boombeheer, Flip Scherbeijn 010 - 4954429

educatie, Katja Hora 0168- 472018

dorpschoon, Ben Doolaard 0186 - 614115

milieu & planologie, Jan Prince 0186 - 604996

notulen, Ineke Moll 0186 - 640596

communicatie, Guus van der Pal 0186 -573705

Het lidmaatschap bedraagt € 17.50,- per jaar

Betaling vindt plaats via acceptgiro

Extra giften:

giro 2998008 bank 44.13.94.892

t.n.v. Penningmeester HWL, Oud-Beijerland

Voor aanmelding en opzegging:

Ledenadministratie

postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

Tel: 0186-614042

Kopij HWL nieuws inleveren voor
1 februari 2007

AANLEVEREN KOPIJ

Als aparte bijlage ('attachment') bij een
e-mail. Bij voorkeur in Word

Voor vragen: mail of bel .

mail: redactie@hwl.nl

Tel: 010 432 24 86

In deze winter HWLnieuws:

• Van de redactie	1
• Beheer vlietproject	2
• Anders dan anders	3
• Boombeheer breidt zich uit	5
• Marterachtigen in de problemen	6
• Biodiversiteit	8
• Hulp voor de steenuil	9
• Vervolg van een unieke ervaring	10
• Coördinator gezocht	11
• Insecten en onze gezondheid	12
• De winterslaap	13
• Groeiend landschap	15
• Patrijzen gezien	17
• Het winkeltje	18
• Uit de Natuurgidsencursus	19
• HWL in Haagse Kringen	20
• Vogels tellen in eigen tuin	22
• Lezingen overzicht	24
• Activiteiten programma	25
• Jeugdpagina	26
• Nieuwe leden	28
• De redactie wenst	28
• Achterblad	

Foto voorpagina:

Knotten in de sneeuw

Openingstijden Natuurbezoekerscentrum
Klein Profijt:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 tot 17.00 uur

Zaterdag en Zondag 12.00 tot 17.00 uur

D r u k k e r i j
Vanderstoep bv

Christiaan Huygensstraat 17 - 3291 CN Strijen - Telefoon 078 - 674 11 88 - Fax 078 - 674 26 53

Email: vdstoep@tiscali.nl

Van de Redactie

Iris van der Vlerk

Ondanks het zachte najaar lijkt de zomer al weer ver weg. De bomen worden nu zichtbaar kaal, de donkere winterdagen zijn in aantocht. Echter géén donker zonder licht. Na de langste nacht gaan de dagen weer lengen, de knoppen aan de bomen kondigen de lente weer aan.

Echt guur is het nog niet geweest, zullen we dat de komende tijd nog beleven vraag ik me af. Buiten lekker koud en binnen behaaglijk warm.

Stelt u zich eens voor zo'n korte vrieskoude dag in het weekeind, even tijd om erop uit te trekken. Op de fiets door de Hoeksche Waard, een wandeling langs één van de mooie krekken, door de heringerichte APL Polder (zeer de moeite waard) met het vooruitzicht thuis weer op te warmen of misschien wel bij de open haard op Klein Profijt.

Een kop thee of koffie of wellicht een glas sprankelende witte of mooie dieprode wijn.

Thuis het prachtige Krekkenboek" op uw gemak doorbladeren. Misschien leest of ziet u iets in het boek dat u net zelf bent tegengekomen.

Of het winternummer van het HWL nieuws dat weer een verscheidenheid aan artikelen bevat die door de redactie met zorg zijn uitgezocht. Voor elk wat wils is het motto. Niet geplaatste artikelen worden in overleg met de schrijver achter de hand gehouden voor een volgend nummer.

Dat het kan voorkomen dat een artikel wegens te weinig ruimte niet geplaatst kan worden heeft te maken met de opmaak van het blad. De opmaak geschiedt altijd in een veelvoud van vier. Soms komen we uit met 20 pagina's, soms 24 pagina's en deze editie zelfs 28 pagina's. Het is een heel gepuzzel om alle artikelen te plaatsen, het is knippen en plakken tot de ruimte gevuld is. Spannend blijft het altijd weer: kan alles geplaatst worden, moeten er pagina's bij en is er dan weer genoeg om vier pagina's te vullen.

De opmaak is een tijdrovend maar o zo leuk werk. Dit is slechts een deel van het redactiewerk.

Over de redactie gesproken ook nu weer kan ik melden dat zich een aantal nieuwe leden heeft gemeld. Er kan nu worden gesproken van een voltallige redactie.

In de volgende editie zal de gehele redactie aan u worden voorgesteld.

Op de komende redactievergadering zal gesproken worden over de taakverdeling en.... een beslissing worden genomen over de nieuwe naam. Er zijn leuke namen binnengekomen, het zal nog moeilijk kiezen worden.

U wordt op de hoogte gehouden. Meer nieuws in het lentenummer 2007.

Beheer Vlietproject

Joost Kievit

Het Vlietproject omvat de ontwikkeling van circa 90 hectare nieuwe natuur langs krekken in het westen en midden van de Hoeksche Waard. De aanleg van deze gebieden zal ongeveer 10 jaar in beslag nemen.

De eerste nieuwe natuurterreinen zijn ingericht en de natuur neemt ze voortvarend in bezit. Dit betekent dat Wilgen op sommige plaatsen massaal ontkiemen en dat zo'n nieuw terrein in enkele jaren uitgroeit tot een compact bos en dat is niet de bedoeling.

Er wordt een variatie aan biotopen nagestreefd, zoals water, riet en ruigte,

mee wacht vergt het heel veel energie om deze bomen terug te dringen. Gelukkig wordt dit ook ingezien door Groenbeheer, het samenwerkingsverband van de gemeenten dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van het Landschapsbeleidsplan in de streek. In overleg met Groenbeheer heeft HWL dan ook dit beheer ter hand genomen. Afgelopen najaar liep ik zodoende voor het eerst achter de maaimachine in het nieuwe natuurterrein aan de Blauwe Steenweg in Westmaas. Het is steeds weer verbazingwekkend om te zien hoe snel de natuur de kale grond in bezit neemt. Vele duizenden wilgen

bloemrijk grasland en ook wat struweel en bomen. Dat betekent dat er beheerd moet gaan worden.

Hoekschewaards Landschap heeft ervaring met dit beheer in Argusvlinder, een soortgelijk gebied in het oosten van de Hoeksche Waard. Het is verstandig om de delen die tot grasland bestemd zijn in een vroeg stadium te maaien. De jonge Wilgen kunnen dan nog gemakkelijk door de maaimachine worden afgeknipt. Als je daar te lang

sneuelen tussen de messen van de machine, maar ook andere boomsoorten hebben zich al gevestigd. Populieren zijn er in forse aantallen, een enkele Els en zelfs een Eik had zich al weten te vestigen.

Met de maaimachine wordt het gebied als het ware verder ingetekend. De grenzen tussen riet en ruigte en bloemrijk grasland worden in het veld vastgelegd. De omstandigheden, zoals vochtigheid, grondsoort en aanwezige plan-

tengroei bepalen waar deze grenzen komen te liggen. Hier en daar wordt een Wilg of een Populier gespaard. Zij kunnen uitgroeien tot een mooie solitaire boom.

Tijdens het maaien vliegen vogels op. Op wat grotere afstand een Watersnip en een Witgatje. Een klein vogeltje blijft heel lang zitten. Pas als de machine op minder dan een halve meter genaderd is, vliegt het **Bokje** op en maakt zich uit

de voeten.

Het gebied is al zeer de moeite waard, het zal nog verder uitgroeien tot een schitterend stukje natuur.

Anders dan anders

Truus van Belle

Onze club was door verhuizing, geen tijd meer of om andere reden wat uitgedund, daarom hebben we afdeling oost en west weer samen-gevoegd, het is wel meer kilometers maken maar veel gezelliger.

Op verzoek van Iris van der Vlerk hebben we dit seizoen 10 stagiairs van de gidsencursus begeleid voor hun stage-opdracht, sommige 2 avonden andere 3 of nog meer keren zoals Elza van Dorsser, zij blijft bij onze groep, fijn.

Met zoveel nieuwsgierige mensen erbij waren er vragen over van alles en nog wat,

bijvoorbeeld: wat is een hauwtje, **kokervrucht**, peul, doosvrucht, nootje of een wortelstok.

Blad geveerd, gekarteld, gezaagd of gelobd en wat zijn steunblaadjes, blad-oksels, tongetjes en oortjes, je hoorde de raderen in de koppen draaien wat

een gedoe allemaal en dan zoveel soorten boterbloemen, **klavers** en bramen. We kijken door dit intermezzo terug op een verfrissend seizoen.

In 2005 hebben we ons werk voor Floron grotendeels voor even beëindigd omdat dit landelijke project, voor het uitbrengen van een nieuwe plantenatlas, alleen nog wat voorkeurs km. hokken, (2 in 2006), geïnventariseerd wilde hebben. Als de atlas klaar is gaan we weer opnieuw beginnen.

Daarom konden we ons dit jaar helemaal storten op de eigenbeheer stukjes en dijken van het H.W.L.

Op de Middelsluisdijk-west stonden op de overhoeken de aardaker, **agrimonie**, beemdooievaarsbek, marjolein, gevleugeld

hertshooi en de **echte kruisdistel** in grote getale, nog leuker was de vondst van de grote ratelaars aan de andere kant van de dijk. In het bosje aan de Hoeksche-weg vonden we Hazelaarbraam en kerspruim, later toen het bosje ondoordringbaar geworden was heeft Len Korevaar aan de buitenkant de liggende ganzerik gevonden.

In twee van onze natte gebiedjes hebben we voor de eerste keer rietorchissen kunnen noteren en op het Eeuwes van Mijnsheerenland vonden we de **wateraardbei**.

Voor de Heemtuin was het net te laat om aparte soorten te vinden, het was uitgebloeid of gemaaid. De **grote ratelaar** is echt aan een opmars bezig; in de Korendijkse Slikken, op Tiengemeten en het Tiendgors hebben we ze massaal gevonden. Deze soort is dus terug in het landschap na jaren van afwezigheid. Zo kunnen we constateren dat ander beheer veel goed doet voor bijzondere plantensoorten.

Rita en El hebben een voorkeurshok in de kern van Oud-Beijerland gedaan en vonden op de ijsbaan aardbeiklaver en

moeraszoutgras, zoutplanten, en op een andere plek vonden ze de rodelijst-soort blauw walstro, in totaal 184 soorten. Wie verwacht dat nu.

Met heel de groep hebben we een gedeelte van de Middelslusedijk-oost gedaan inclusief het Muizengat waar we veel van verwachtten, de wens ging niet door omdat de blauwtong inmiddels had toegeslagen en we niet alles konden belopen. Als troost vonden we de brede wespenorchis, circa.20, terug aan de Energieweg. Het maaigedrag was er 6 à 7 jaar geleden schuldig aan dat de soort totaal verdween.

In de A.P.L. polder heeft Rini stekelnoot en **groot war-kruid** gevonden, 2 leuke niet alledaagse soorten,

zelf heb ik er het bezemkruiskruid en een 10 tal grote zulte planten gezien en langs de wandeling in de Escheplaat een grote hoeveelheid reuzenbalsemien in allerlei roze kleuren met heel veel watermunt die een lustoord vormden voor de prachtige aurelia's. Dit gebied biedt nieuwe inventarisatie mogelijkheden.

Boombeheer breidt zich uit!

Flip Scherbeijn

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken U deelgenoot te maken van onze groei die sterk past bij een Nationaal Landschap in ontwikkeling.

Zowel het aantal deelnemers dat zich inspant bij het onderhoud aan de oer-Hollandse knotwilgen aan de dijken, als ook het aantal vrijwilligers dat zich inzet voor de bomen langs de grote rivieren buiten de dijken, de zogenaamde "stoven" neemt toe.

En dat is een geweldige ontwikkeling want er zijn jaarlijks weer eigenaars of pachters die ons benaderen voor het zo noodzakelijke werk aan bomen, die soms al 20 jaar geen aandacht hebben gehad. Wij proberen hier steeds weer mogelijkheden voor te creëren. En dat komt het landschap zeker ten goede maar ook voor de deelnemers aan dit werk geeft dit een goed gevoel van betrokkenheid.

Ook voor de biodiversiteit zijn dit belangrijke schakels in het landschap want deze bomen geven onderdak aan zowel dieren als insecten.

Een heel ander soort bomen krijgt dit seizoen weer de aandacht namelijk de **appelbomen** langs de Appeldijk (Ritselaarsdijk) langs de Binnenmaas. Hier zijn in het verleden de oude bomen weggehaald, nieuwe geplant maar deze zijn ook al lange tijd niet verzorgd. Na overleg met de verantwoordelijke beheerder hebben we toestemming gekregen ook hier aan de slag te gaan.

Daar we dit graag zorgvuldig oppakken

hebben we een groep mensen bereid gevonden hiervoor eerst de benodigde kennis op te doen. Zij zullen een cursus volgen verzorgd door Landschapsbeheer Zuid Holland. Hierna kan begonnen worden met de verzorging van de kronen van deze zo authentieke fruitbomen. Er staan 83 bomen van in totaal 16 verschillende soorten. Deze werden gedetermineerd door een fruitteler uit Klaaswaal en een fruitdeskundige uit de Meern. Met het verzorgen van deze zo waardevolle bomen dragen we weer een steentje bij aan het Nationaal Landschap in ontwikkeling.

Marterachtigen in de problemen?

Merijn van den Hoogenhoff.

In de Hoeksche Waard komen drie in het wild levende marterachtigen en één verwilderde soort voor. De in het wild levende soorten zijn de bunzing, hermelijn en de wezel. Als verwilderde soort loopt de fret over het eiland. Al deze dieren zijn echte roofdieren en de bunzing is voor de Hoeksche Waard zelfs het grootste roofdier. Hun voedsel bestaat grofweg uit muizen, ratten, andere kleine zoogdieren, vogels en voor sommige af en toe een amfibie.

De combinatie van zoogdier en predator (roofdier) is een garantie om de diertjes weinig te zien. Het zijn sche-

mer- en nachtdieren die als het even kan de dag vermijden. Het merendeel van de marterachtigen wordt dan ook dood gemeld (zie tabel).

Dit zijn eigenlijk voor 95% verkeersslachtoffers, waarmee gelijk duidelijk wordt wat de grootste vijand is van deze groep mooie dieren. Er zit echter een heel klein voordeeltje aan deze doodgereden marterachtigen. Ze geven je een mogelijk beeld of het goed of slecht gaat met de soort. Bij een vast aantal melders kun je in de loop van de jaren zien of er meer of minder dieren

worden doodgereden. De verwachte conclusie zou zijn "des te meer slachtoffers, des te slechter het gaat". Dit is echter niet waar, het is juist omgekeerd. Als er meer marterachtigen zijn, worden ze in verhouding ook vaker doodgereden. Dit betekent dus dat het slechter gaat met de soort als er minder verkeersslachtoffers binnen komen.

Hierbij moet je wel in het oog houden dat er ook andere factoren kunnen meespelen. Zijn er maatregelen getroffen? Heerst er een ziekte of is het al een aantal jaar extreem slecht voor de soort? Als je deze factoren meeneemt, krijg je een redelijk beeld.

Door op deze manier te kijken naar de marterachtigen is mij dit jaar opgevallen dat er een neergaande lijn zit in de bunzing meldingen. Van 25 meldingen in 2002 tot nog maar 8 in 2006. Dit deed bij mij een belletje rinkelen. Enige verschillen door de jaren heen is normaal, maar al vier jaar een dalende lijn is reden om na te gaan denken. Veel is er de afgelopen jaren niet veranderd in het gebied waar de meeste meldingen vandaan komen (rondom Strijen en het Oudeland). Of het moet zijn dat er natuurvriendelijkere oevers zijn gekomen en dat daardoor de bunzing minder vaak de weg oversteekt op zoek naar een prooi. Een tegen argument zou echter kunnen zijn dat een betere biotoop (leefomgeving) juist voor meer bunzingen zorgt en dat vertaalt zich dan weer in meer trekkende dieren die doodgereden worden.

Kortom het is zeer de moeite waard om de bunzing de komende jaren goed te blijven volgen. Graag vraag ik dan ook

alle dode en levende bunzingen (en andere marterachtigen) door te geven aan mij, telefonisch 0186 621888 of via de mail Kantoor@hwil.nl

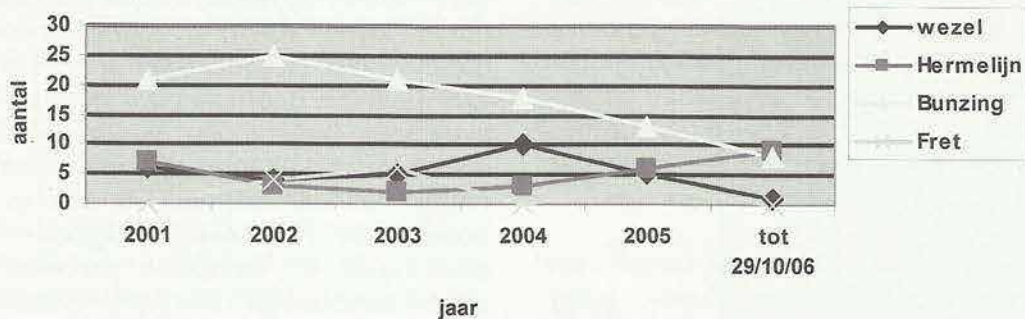

	wezel	Herme- lijn	Bunzing	Fret
2001	6	7	21	0
2002	4	3	25	4
2003	5	2	21	6
2004	10	3	18	0
2005	5	6	13	3
tot 29/10/06	1	9	8	0

31	30	106	13
----	----	-----	----

gemelde marterachtigen in de HW

Biodiversiteit

Joost Kievit

Het verlies aan biodiversiteit is een van de grootste milieuproblemen van onze tijd. Diverse internationale congressen en verdragen zijn aan dit probleem gewijd. Het bleef echter lange tijd lastig om een concrete aanpak van dit probleem van de grond te krijgen. Om die reden startte het ministerie van VROM in samenwerking met de provincie en organisaties als Hoekschewaards Landschap in 2004 een proefproject in de Hoeksche Waard. Inmiddels staat de Hoeksche Waard hierdoor internationaal in de belangstelling.

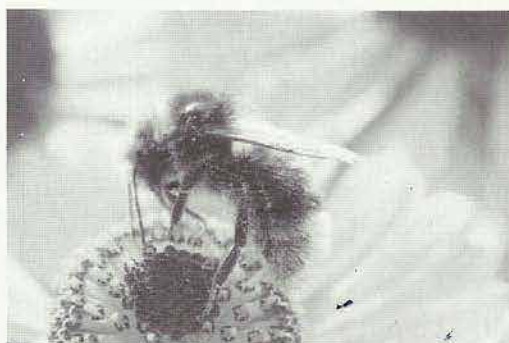
Op de door de Europese Commissie eind mei 2006 georganiseerde Greenweek te Brussel was de Hoeksche Waard prominent in beeld. Op de ideeenmarkt die de verschillende vergaderzalen met elkaar verbond werden in drie stands (Center NOVEM, VROM en de verenigde Europese landbouworganisaties) de biodiversiteitsprojecten die momenteel in de Hoeksche Waard lopen onder Europese aandacht gebracht. Het betrof met name de thema's agrobiodiversiteit en het maken van biodiversiteitsbeleid met burgers.

In de Toekomst Agenda Milieu (april 2006) van het Rijk wordt het project 'Biodiversiteit Hoeksche Waard, voor en door burgers' de basis genoemd voor succesvolle burgerparticipatie en spreekt het Kabinet de intentie uit een proeftuin Hoeksche Waard op te zetten en de ervaringen uit de Hoeksche Waard op te schalen.

Dit jaar is op internationale congressen (Wageningen, Brussel, Zurich, Istanbul) de aanpak "Hoeksche Waard" als

'best practice' gepresenteerd en het in GOOGLE intikken van de woorden Hoeksche Waard en biodiversity geeft een groot aantal hits waaronder de zelfs de United Nations Site (!)

In de streek wordt stug door gewerkt aan de uitvoering van het biodiversiteitsbeleid. HWL is verantwoordelijk voor verschillende onderdelen. Zo wordt er bij het nieuwe Nationaal Landschap Centrum in Numansdorp een educatieve tuin gemaakt. In deze tuin komt veel aandacht voor biodiversiteit. Zo is het de bedoeling dat er voorbeeldtuinen komen, zodat bezoekers kunnen zien hoe ze in hun eigen tuin aandacht kunnen besteden aan biodiversiteit ofwel hoe ze vogels, vlinders, zoogdieren etc een handje kunnen helpen.

Inmiddels wordt er ook gewerkt aan een maatschappelijke kosten en baten analyse van de zogenaamde groen/blauwe dooradering. De groen/blauwe dooradering is een netwerk van akkerranden, wegbermen, dijktafsluitingen, slootkanten etc met een natuurvriendelijk beheer. Dit ten behoeve van natuurlijke plaagonderdrukking in de landbouw percelen. Lieveheersbeestje, spinnen, zweef-

vliegen en dergelijke vinden hier een onderkomen en gaan van hieruit bijvoorbeeld de bladluizen in de akkerbouwgewassen te lijf.

Het realiseren en beheren van deze groen/blauwe dooradering brengt kosten met zich mee, maar geeft ook baten. Voor de baten kun je dan denken aan minder gebruik van bestrijdingsmiddelen, schonere water, meer natuur, een aantrekkelijker landschap, recreatie etc. De-

ze kosten en baten worden in beeld gebracht, zodat besluitvorming hierover verantwoord kan plaats vinden.

Tot voor enkele jaren was biodiversiteit een onbekend begrip, maar dat verandert. Het biedt onze streek kansen voor meer natuur en een mooier landschap en perspectief voor een duurzame landbouw.

Hulp voor de Steenuil

Van de vogelwerkgroep

De Steenuil is een vogelsoort die vooral voorkomt in kleinschalige landbouwgebieden. Op de verscheidenheid van het boeren erf leeft de Steenuil het liefst.

De laatste decennia is er echter achteruitgang van de Steenuilpopulatie. Het leefgebied raakt te "opgeruimd".

Landschapsbeheer Zuid-Holland is bezig met het verbeteren van het Steenuilbiotoop. Door leden van de vogelwerkgroep Hoeksche Waard zijn de huidige broedlocaties van Steenuilen in kaart gebracht. Het is nu belangrijk deze broedlocaties uit te breiden. We willen belangstellenden die Steenuilen in hun omgeving hebben vragen mee te doen aan de biotoopverbetering van de Steenuil.

Landschapbeheer Zuid Holland wil heel graag helpen met advies en mogelijk een financiële bijdrage. Door middel van een "erfbezoek" kunnen ze U een

gratis en bondig* adviseringsrapport aanbieden. In dit rapport staan beheersmaatregelen om het Steenuilbiotoop op U erf te verbeteren.

Wilt u ook de prachtige Steenuil op uw erf? Werk dan samen met Landschapsbeheer Zuid-Holland mee aan het vergroten van het leefgebied.

Voor vragen of inlichtingen kunt u contact opnemen met Arjan Gijlstra 0182-683666 of mailen naar arjan_gijlstra@zh.landschapsbeheer.nl

Vervolg van een unieke ervaring

Ank Kortenbach

De kleine egeltjes, zijn inmiddels al grote halfwas egeltjes geworden. Maar dit is niet zomaar gegaan. Moeder egel heeft erg goed voor haar kleintjes gezorgd. Toen ze vier weken oud waren, moest ik ze toch een keer uit de kooi halen om eens goed schoon te maken. Dat was wel nodig na al die weken dat ze in de kooi zaten met z'n allen.

Moeder egel liet het tot mijn verbazing toe, dat ik haar beet pakte en in een tijdelijke kooi zetten. De kleintjes daarentegen, lieten zo klein als ze waren een luid protest horen door te blazen en te grommen naar me. De jonge egeltjes gingen al duidelijk een concurrentiestrijd aan met elkaar, als er voedsel kwam. Ook probeerden ze nog steeds bij moeder egel te drinken maar die duwde ze steeds van haar af, want de kleintjes hadden inmiddels al aardige tandjes gekregen. Het lijkt me nogal pijnlijk voor moeder, als er zes jongen liggen te drinken en tevens te bijten. Na zes weken heb ik moeder egel overdag apart gezet zodat ze rust kreeg. 's avonds heb ik haar weer bij de jongen gezet, zoals het in de vrije natuur ook gebeurt.

De tijd van afscheid voor moeder was gekomen toen de jongen acht weken oud waren.

Moeder egel loopt nu in een geweldige tuin rond, van waaruit ze straks als het weer lente wordt een nieuw mannetje zal ontmoeten en weer aan een nieuw nest kan gaan beginnen. Ik wens haar daarbij veel geluk, maar pas op moeder voor het verkeer in de Hoeksche

Waard. Voor je het weet ben je zo een stuk asfalt geworden.

In de vrije natuur laat moeder egel haar jongen ook na die tijd gaan. Acht weken is heel normaal, soms blijven de jongen wat langer hangen bij moeder, maar dan gaat ze toch haar eigen weg en moeten de jongen het zelf maar uitzoeken. Nu was het bekijken hoe de jongen zich gingen gedragen, want egels zijn solitair levend dieren. De eerste week ging het goed ze stoeiden af en toe met elkaar. De kooi waar in ze zaten, was groot genoeg zodat ze overal hun eigen plekje konden maken.

Toch na een dag of tien begon je een echte strijd te krijgen, vooral als er eten neergezet werd. Je moet weten, dat het nest bestond uit drie mannetjes en drie vrouwtjes. Het onderscheid tussen de geslachten begon zich duidelijk af te tekenen. De mannetjes hadden de overhand als het ging om eten, ze duwden de anderen, de vrouwtjes dus, gewoon weg. Ik vond het beter om de hele bende te scheiden, in twee groepen.

Toen ik daar aan wilde beginnen dezelfde avond, deed ik een afschuwelijke ontdekking. Het kleinste vrouwtje, was door de rest dood gebeten, en lag in een hoekje weg gestopt. Ik heb me zelf verweten dat ik niet snel genoeg heb ingegrepen, maar zo gaat het ook in de vrije natuur. Daar had ze het waarschijnlijk ook niet zelfstandig gered. De jongste moet altijd het onder-spit delven als het om voedsel gaat.

Ik heb alles apart gezet, daarbij waren er twee egeltjes, een mannetje en een vrouwtje, die al goed op hun gewicht waren. Die heb ik onder gebracht in een gesloten tuin, waar ze de winter door kunnen komen om in het voorjaar los gelaten te kunnen worden. De andere drie, die nog echte kleine egeltjes zijn, zitten nog in de Egelopvang. Daar blijven ze de hele winter en ook zij kunnen dan in het voorjaar de populatie in de Hoeksche Waard gaan versterken.

U weet ongetwijfeld dat de Egelopvang donateurs kan gebruiken, want egels opvangen en ze helpen kost een heleboel geld. Wordt vriend of vriendin van de egelopvang en steun ons.

Dit kunt U doen door een kleine gift te storten op Giro 6988304 ten name van Egelopvang Hoeksche Waard. Alvast heel hartelijk bedankt voor uw steun. Vragen kunt U altijd stellen via de e-mail egelopvang@hccnet.nl

Coördinator gezocht !

vogelwerkgroep

Binnen de vogelwerkgroep Hoeksche Waard is ruimte voor iemand die het leuk zou vinden om het telwerk van Huis- en Oeverzwaluwen te coördineren.

Na deze taak de laatste 10 jaren met verve te hebben vervuld, is coördinator Hans Willemsen hiermee gestopt. Iedere zomer wordt door leden van de vogelwerkgroep het veldwerk verricht. Dit al 20 jaar lang.

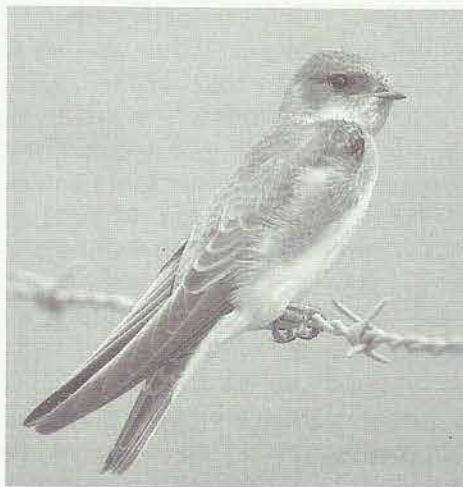
Wat wordt er van je verwacht?

Het aansturen van de tellers.
Het verwerken van de verzamelde gegevens.
Voor beide zaken bestaat al een uitgebreide database. Hans is zeker bereid je in te werken. Enige kennis van Excel is wel erg handig. Vogelkennis is niet direct een vereiste.

Mocht je belangstelling hebben neem dan contact op met Janus Verkerk
078-6743083

janusverkerk@hetnet.nl of

Peter de Barse: 078-6747006

Insecten en onze gezondheid

Hans Pijnaker

Veel mensen houden niet van insecten. Ze vinden ze vervelend omdat ze ook kunnen steken. Maar dat doet maar 5% van alle insecten, d.w.z. de 5000 plaagsoorten van in het totaal een miljoen bekende soorten insecten.

Als er geen insecten waren zouden de ongeveer 3 miljoen koeien in Nederland, die samen zo'n 180 miljoen liter koeienmest produceren, ons tot de nek in de poep zetten. Toch gebeurt dat niet, dank zij insecten die koeienpoep eten en omzetten in droger materiaal.

Was dat wel het geval, dan werden we flink ziek van al die viezigheid.

Bij insecten denken we meestal aan stekende muggen, bijen, wespen, mieren, waar we alleen maar last van hebben. Maar behalve die koeienpoep etende torren en vliegen hebben we ook nog insecten die de geneeskunde in het ziekenhuis een handje verder blijken te helpen.

De maden namelijk van de bromvlieg: *Lucilia sericata* (ze kan het ook niet helpen dat ze zo heet) worden steeds

vaker gebruikt in onze hospitalen. Ze leven namelijk graag van dood weefsel en verwijderen de bacteriën die een wond infecteren doordat ze ook antibiotica produceren. Jazeker, die maden produceren antibiotica, een soort penicilline, waardoor lastige ziektekiemen dood gaan. Ook versnellen die maden het sluiten van de wond, die door al dat afgestorven weefsel en die bacteriën niet meer dicht wilde. En dan zou je dus in levensgevaar komen!

Deze ontdekking van de mogelijkheden van die maden zal ons misschien helpen om het probleem van de resistentie van bacteriën tegen onze antibiotica op te lossen en zo onze levens ooit nog eens redden. Denk maar aan premier Balkenende wiens hardnekkige wond aan zijn voet uiteindelijk met succes werd behandeld met maden therapie. En dat zag er toch eerst nogal zorgelijk uit. Maden therapie wordt ook wel gebruikt bij suikerpatiënten, die ook nog wel eens wonden krijgen die niet meer vanzelf dichtgaan. Vroeger werd maden therapie nog veel vaker gebruikt, bijvoorbeeld bij oorlogsgewonden.

Die hebben vaak van die vuile verwondingen. Maar toen in 1930 de penicilline werd ontdekt, werden de maden het ziekenhuis uitgegooid. Onterecht, want nu worden ze weer binnengehaald. U hoeft overigens niet bang te zijn dat die maden op eigen houtje een reisje door

uw lichaam gaan maken. Dat doen ze niet. Want ze houden alleen van dood weefsel. Als dat op is, gaan ze vanzelf weg. Ze vinden uw levende weefsel niet lekker.

De winterslaap

Jacovine Hitzert

Diverse dieren zoals amfibieën, reptielen, insecten en enkele zoogdieren zoals vleermuizen, egels en slaapmuizen houden een winterslaap.

De eerste drie soorten dieren zijn koudbloedig en dus afhankelijk van de omgevingstemperatuur.

Zij kunnen in de winter hun lichaamstemperatuur niet ver boven de omgevingstemperatuur brengen en moeten dus noodgedwongen overwinteren. Zoogdieren zijn warmbloedig en kunnen hun lichaamstemperatuur op peil houden. Toch zijn er zoogdiersoorten die het rustig aan doen in de winter. Dit doen zij onder andere omdat er dan voedselschaarste heerst en zij niet in staat zijn om naar betere (warmere) gebieden te trekken, of er voor kiezen om toch hier te blijven.

Vorbereidingen.

In de loop van de herfst gaan de dieren zich al voorbereiden op de aankomende winterslaap. Ze gaan voedselvoorraden aanleggen of juist heel veel eten. Er wordt een plekje gezocht en comfor-

tabel gemaakt om de wintermaanden in door te brengen. Door de dalende temperatuur en de afname van de hoeveelheid daglicht in de herfst verandert er iets in de hormoonhuishouding, waardoor het proces van de winterslaap en de voorbereidingen ervan in gang worden gezet. In een mooie, warme herfst zoals die van dit jaar zullen ze dus later gaan beginnen dan in een koude herfst.

Lichamelijke veranderingen.

Bij dieren die een winterslaap houden verandert het een en ander met de vitale functies: de lichaamstemperatuur daalt naar 5-10

°C, de hartslag en stofwisseling nemen sterk af, de ademhaling daalt en de vetreserves worden opgebruikt om de "waakvlam" aan te houden.

Als door een extreem lage buitenlucht temperatuur de lichaamstemperatuur van de dieren onder de 5-10 °C dreigt te komen, dan worden zij wakker. De lichaamstemperatuur wordt verhoogd door te eten uit de aangelegde voorraad of door beweging. Ze zullen zich dieper ingraven of een warmere plaats opzoeken. Dieren in winterslaap zullen

niet doodvriezen, want ze zijn nog steeds in staat om te reageren op prikkels van de buitenwereld.

Vleermuizen.

Bij vleermuizen verloopt de winterslaap iets anders dan bij andere dieren. Ook hun temperatuur daalt en het lichaam verstijft enigszins, maar dat gebeurt ook tijdens de normale vleermuizen-slaap in hartje zomer. De winterslaap is dus eigenlijk een versterkt dutje dat in tijdsduur nogal uit de hand gelopen is. De lichaamstemperatuur van de vleer-

muis is tijdens de winterslaap echter wel afhankelijk van de omgevingstemperatuur en kan dalen tot bij het vriespunt of zelfs eronder, maar bevroren doen ze toch nog niet.

Als het te koud wordt, dan gaan ze naar een andere, warmere plaats om de rest van de winter door te brengen.

Vleermuizen ontwaken enkele malen tijdens de winterslaap. Ze vliegen dan rond in hun winterverblijf en scheiden urine en ontlasting uit. Soms vangen ze een prooi of drinken ze wat. Veel vleermuissoorten paren ook in deze wakke-

re periode. Wakker worden tijdens de winterslaap heeft echter ook een risico: de energiereserve wordt snel verbruikt met als gevaar dat ze in het voorjaar niet genoeg energie over hebben om uit de winterslaap te ontwaken, of om voedsel te vinden.

Voorjaar.

Zodra de buitenlucht temperatuur weer stijgt en de dagen gaan lengen, dan

loopt de winterslaap ten einde. Nog voor het ontwaken beginnen de ademhaling en de hartslag te versnellen waardoor de lichaamstemperatuur gaat stijgen. Vleermuizen hebben zo'n 23% gewicht verloren, de egel ongeveer

30% en slaapmuizen zoals de hazelmuis en eikelmuis kunnen zelfs de helft van hun gewicht kwijtraken tijdens de winterslaap.

Winterrust.

Er zijn ook dieren die geen winterslaap houden, maar een winterrust. Dit is een soort tussenvorm, waarbij de dieren veel energie besparen door hun lichaamstemperatuur iets te verlagen. Ze gaan er echter wel af en toe op uit om voedsel te zoeken. Een voorbeeld hiervan is de eekhoorn.

Bronnen:

De zoogdieren van Nederland;
Gids van de vleermuizen van Europa;
Weerkunde in de praktijk;
www.dierennieuws.nl; www.elsevier.nl.

Groeiend Landschap

Huub van den Hoogenhoff

15 oeverlopen: vergelijkend omzien:

van de Hogesnelheidslijn.

2006: Vertrek: Klein Profijt.

1992: *Op deze plek: een bouwval en verwilderde natuur. Plan ontstond deze ruïne te verwerven voor het HWL.*

2006: Via tunnelbos naar de Geertruida Agatha polder: overgebleven grasgors in de Hoeksche Waard. (Staatsbosbeheer.)

1992: *GA-polder van Domeinen: achterstallig onderhoud, weinig beheer. Met Groot Koninkrijk het enig overgebleven grasgors langs de Rivier.*

2006: Naar Puttershoek via het Kuipersveerse Griend: verruigd productie-griend (Staatsbosbeheer). Voor ons toegankelijk gemaakt.

1992: *verlieten de GA polder zonder het ontoegankelijke Griend te bezoeken.*

2006: Passeren HSL-lijn, een grote scheur in het Hoekschewaards Landschap, maar compensatiegelden zorgen voor een mooi hersteld krekengebied.

1992: *Geen hogesnelheidslijn, geen herstel van krekensloop.*

2006: Via grasgors 'Groot Koninkrijk' naar 's Gravendeel. Vandaar naar Strijen Sas, door natuurgebiedje de 'Trekdam'. We passeren de 'INLAAT'

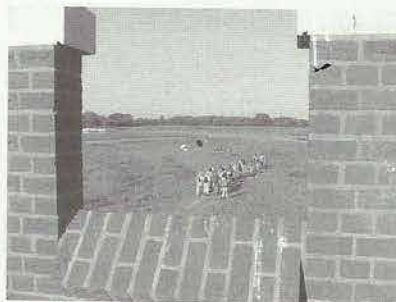
1992: *Langs Dordtse Kil naar Strijen Sas. Geen natuurgebieden; een kaarsrechte dijk. Geen HSL-lijn.*

2006: Pauzeren bij mevrouw Roos, woonachtig in het Oude Veerhuis, dat tegen de rivier aan ligt, beschermd door een oeververdediging.

1992: *Oever bij het Oude Veerhuis, zover afgekalfd dat het huis werd onderspoeld en dreigde te verzakken.*

2006: Na Strijen Sas door splinternieuwe APL-polder en Esscheplaat naar de Hoogezandse Gorzen. Bijna de mooiste streep natuur van de Hoeksche Waard, vrij toegankelijk.

1992: *Via akkergronden van APL-polder naar de Esscheplaat: verruigde Griend, waaraan we een bezoek brachten. Gebied was niet vrij toegankelijk.*

2006: Naar de Hoogezandse Gorzen, eenheid tussen natuur en cultuur goed

zichtbaar. Gebied heeft gloednieuwe oeverbescherming.

1992: Hier vond een toenemende oeverafslag plaats, wat ons aanzette tot jarenlange actie voor oeverbehoud.

2006: Via Nieuwendijk naar de Korendijkse Slikken, natuurgebied met bijzondere planten vanwege brakke grond. We bezoeken Tiengemeten.

Dit eiland, sinds kort in bezit van Natuurmonumenten, wordt ingericht als natuurgebied. We gaan door de Tiendgorzen (Natuurmonumenten), een terrein dat in verbinding staat met de rivier.

1992: We liepen verder naar de Korendijkse Slikken en passeerden Tiengemeten, akkerlandgebied. "De Tiendgorzen" bestond nog niet. Wel de Korendijkse Slikken.

2006: Na de Korendijkse Slikken naar de molen in Nieuw Beijerland.

We pauzeren in het nieuw aangelegde groengebied. Buitendijkse woningen langs het Spui gaan schuil achter populieren.

1992: Via Costa del Spui naar Nieuw-Beijerland. We bezochten niet de molen en het groengebied. Waar nu woningen staan was toen een scheepssloperij.

2006: We bereiken Oud-Beijerland en lopen door het nieuwe natuurgebied de Staart, naar Klein Profijt.

1992: Van Nieuw-Beijerland naar 's Gravendeel vanwaar we destijds vertrokken waren.

2006: Ik hoop mee te maken dat de hele oeverrand van het eiland 'natuurgebied' zal zijn. We zijn goed op weg.

De Oeverloop is een jaarlijks door het HWL georganiseerde wandeling langs de oevers van de Hoeksche Waard, met driedelig doel: een mooie wandeling, excursie o.l.v. ivn.-natuurgidsen, alert zijn op veranderingen, verslechteringen en onderhoud van oevers en natuurgebieden en eventueel actie daarop ondernemen.

Over de natuurgebieden en de activiteiten van het HWL is een DVD verschenen voor € 5 verkrijgbaar bij Klein Profijt. Lidmaatschap van het HWL bedraagt € 25 met gratis DVD

Dagelijkse informatie: www.hwl.nl

E-mail: kantoor@hwl.nl

Klein Profijt tel: 0186-621888

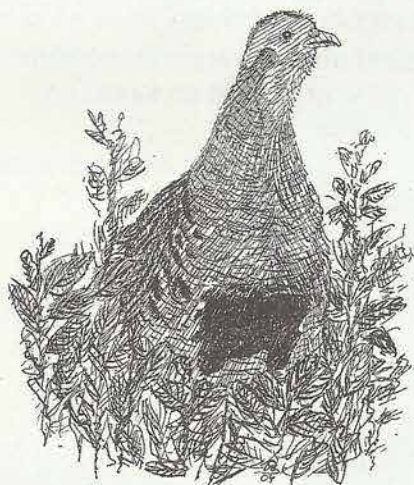
Voor informatie over de natuurgebieden: Klein Profijt: 0186-621888

Patrijzen gezien? Meld ze!

Martin Benard

Akkerland: het meest voorkomende biotoop in de Hoeksche Waard. Gezichtsbepalend voor ons eiland. Met een unieke fauna, die het niet makkelijk heeft. Landelijke tendensen geven aan dat vogels van het akkerland achteruit gaan. Wat mij betreft zijn Patrijzen dé vertegenwoordigers van die vogelgroep.

In tegenstelling tot veel andere vertegenwoordigers van de groep, blijven Patrijzen immers zomer en winter bij ons. Bovendien zijn Patrijzen gewoon de mooiste akkervogels. Maar dat is niet objectief natuurlijk...

Illustratie Martin Benard

Ze zijn helaas schaars geworden. Maar de fraaie hoenders zijn er zeker nog wel. Drie jaar geleden is er uitgebreid onderzoek gedaan in de Hoeksche Waard. Dankzij de medewerking van velen was er een goed overzicht te maken. Gezien de uitslag van het onder-

zoek is er alle reden om de vinger aan de pols te houden. Daarom willen we deze winter het onderzoek te herhalen. Dus aan u de vraag: ziet u Patrijzen? Meld ze!

Hoe is het de Patrijzen vergaan de laatste decennia? Sinds de jaren '50 van de vorige eeuw is er een ware decimering van de aantallen geweest. Rond 1975 waren er in de Hoeksche Waard nog ongeveer 300 broedparen, een halvering heeft dan al plaats gevonden. Begin jaren negentig werd het bestand geschat op ongeveer 140 broedparen. Broedvogelonderzoek rond de eeuwwisseling laat weer een verdere afname zien: in die jaren bedroeg het broedbestand nog circa 75 paren. Die score werd in het voorjaar van 2004 ook weer gehaald, waardoor de conclusie was dat we mogelijk op een keerpunt waren aangeland in de decennia lang dalende tendens van het bestand Patrijzen. Om te zien of we inderdaad een keerpunt hebben gehad of er slechts sprake was van een tijdelijke opleving, is herhaling van het onderzoek nuttig.

Wat en wanneer melden

Graag zouden we een overzicht maken van alle wintergroepen en aansluitend het aantal broedparen proberen te schatten. Daartoe willen we vanaf december 2006 tot en met april 2007 graag alle waarnemingen van Patrijzen verzamelen. Uiteraard zijn eerdere en latere waarnemingen ook welkom, maar een kop en een staart geeft wel wat houvast. Graag de datum, vindplaats en het aantal doorgeven. Aanvullende opmerkingen over gedrag of

habitat zijn welkom, maar niet verplicht.
 Samengevat:

DATUM – PLAATS – AANTAL
 eventueel aanvullende opmerkingen.

U kunt uw meldingen van Patrijzen
 kwijt via e-mail

martin.benard@hotmail.com,
 telefoon (0186-692834) of via Klein
 Profijt bijvoorbeeld.

U ziet bijna nooit Patrijzen? Kan klo-
 pen, wij ook niet. Daarom telt iedere

waarneming!
 Mogen we op uw medewerking reke-
 nen? U wordt alvast hartelijk bedankt!

Martin Benard

Wist u datjes van het winkelteam:

- Wist U dat het winkelteam geduren-
de 7 weken veel appels en peren ge-
plukt heeft?
- Wist U dat wij daarbij veel assisten-
tie kregen van de Vutters?
- Wist U dat we in die tijd ook inko-
pen deden voor de winkel?
- Wist U dat er weer bijzondere arti-
kelen geëtaleerd staan en liggen?
- Wist U dat er een zeer kleurige
voorraad klompen is, vanaf maat 13?
- Wist U dat de Gemiva medewer-
kers nestkastjes in vele soorten en ma-
ten voor ons maakten?
- Wist U dat ons natuurboeken be-
stand steeds vernieuwd en aangevuld
wordt?
- Wist U dat wij ook heel speciale
(geschikte) boeken voor kinderen ver-
kopen?

- Wist U dat U het unieke monopo-
lyspel editie Hoeksche Waard al bij ons
kunt kopen?
- Wist U dat het boek "Kreken van de
Hoeksche Waard" al bij ons kunt ko-
pen?
- Wist U dat we erg veel muziek-
doosjes verkopen, en onze voorraad
daardoor snel slinkt?
- Wist U dat de IVN een leerzaam
kaartspel voor ouders en kinderen
heeft uitgegeven?
- Wist U dat zo'n spel een heel apart
Kerstcadeau is?
- Wist U dat wij vanaf half januari
2007 uitverkoop hebben?
- Wist U dat wij het heel leuk vinden
het HWL winkeltje te verzorgen?
- Wist U dat wij nieuwe ideeën of
suggesties zeer op prijs stellen?
- Wist U dat wij best wel trots zijn op ons
winkeltje?

Uit de Natuurgidsencursus

Huub van den Hoogenhoff

Al eerder meldde ik dat deelnemers aan de natuurgidsencursus een redelijk poëtisch gehalte aan de dag leggen.

Opnieuw nu. Een opdracht om een gedicht, fabel, verhaal of legende op te zoeken of te maken over natuuronderwerpen in een griend, leverde het volgende gedicht op:

Oude knotwilg

Ach, oude wilg daar bij de sloot,
wat oog je kwetsbaar nu, en kaal.
Wij gingen met jouw takken aan de haal.
Gescheurd en hol lijkt je wel dood.

Geschoren Simson zonder kracht.
Maar in je stam sluimert het leven,
om in de lente een nieuwe pracht
aan takken, bloem en blad te geven.

Dan groeien er weer varens in je holte,
een lijsterbes ontkiemt er, en in de volte
van het voorjaar
vindt de steenuil er zijn nest.

Jij wilg, jij vindt dit alles best.
Zo gul, gastvrij voor plant en dier,
ken ik geen and're boom,
zo sterk, zo schoon, zo fier.

Gerda

HWL in Haagse kringen.

Dick Bussing

Als ik dit schrijf, is het dinsdag 31 oktober. Nog maar 3 weken voor de verkiezingen. Laat deze avond zal de Tweede Kamer over 4 moties stemmen over de (mogelijke) vestiging van een grootschalig bedrijventerrein in het Hoeksche Waard van 180 ha, ingediend door SP, SGP, Groen Links en CDA.

Het betreft moties, die alle betrekking hebben op gegevens uit de presentatie die HWL-ers, een week eerder verzorgden, in de vaste kamercommissie VROM. Alle moties zijn erop gericht niet of nog niet te besluiten dat het bedrijventerrein er komt.

Het gaat over het door de Nota Ruimte gereserveerde bovenregionale bedrijventerrein in Binnenmaas. Komt het er wel of niet, of mits. Het is de finale van een lang politiek debat. Aan de ene kant de regering. Zij is vastbesloten in de Hoeksche Waard een 'haven gerelateerd' bedrijventerrein te realiseren van 120 ha netto (de 60 ha van de gemeenten voor eigen behoefte even niet meegerekend).

Want de behoefte aan expansie in de Rotterdamse haven is groot en onder-

zoek (Rapport Buck) heeft aangetoond dat 'noodzaak bewezen' is.

Aan de andere kant de politieke partijen. Zij hebben het voor elkaar gekregen, dat de Hoeksche Waard de status Nationaal Landschap kreeg. Dat betekent, dat juist de kwaliteiten van het landschap moeten worden behouden en versterkt. En hoe past nu zo'n grootschalig bedrijventerrein, als een enclave in dat nationaal landschap.

Er was als eens eerder een spannende finale. Die eindigde in mei 2005 met de vaststelling van de Nota Ruimte, waarin de Hoeksche Waard na lange debatten werd bijgeschreven op het lijstje van 20 nationale landschappen in Nederland. Tegen de zin in van de regering. Zij wilde daar niets van weten, want ze had andere plannen met de Hoeksche Waard. Het was er ruim en leeg en dus een prima plek voor de verstedelijkingsopgave: meer ruimte voor uitbreiding voor Rotterdam en de haven. De motie Van Bochove (CDA) leidde toen tot het compromis om de status wel te verstrekken en daarmee het mooie landschap te beschermen, maar ook een reservering van maximaal 180 ha op te nemen voor een bovenregionaal bedrijventerrein. De behoefte aan dit terrein en de omvang ervan zou pas worden vastgesteld na onderzoek en na instemming van de Kamer. Aldus vastgesteld in de wet, Nota Ruimte. Welnu, het onderzoek is er, maar het wordt door veel partijen als onvoldoende beoordeeld.

Rol HWL:

Hoekschewaards Landschap kon voor en tijdens de politieke debatten tussen de vertegenwoordigers van regering en politieke partijen een bijzondere en eervolle rol spelen. Vanuit haar functie als beschermer en ontwikkelaar van natuur en landschap werd zij enerzijds beschouwd als een deskundige partij, anderzijds als de stem van bewoners. Men herkende een betrokken maatschappelijke organisatie, een vrijwilligersorganisatie nog wel, die kon verwoorden wat er in de streek leeft. Al in de tijd voorafgaand aan de vaststelling van de Nota Ruimte, begaven wij, leden van de werkgroep planologie, ons op het toen nog onbekende pad van het netwerken en lobbyen met Haagse politici. Zij werden door ons onthaald op excursies in de Hoeksche Waard, of opgezocht in hun fractiekamers.

Hun standpunten werden op een rijtje gezet en zelfs bij het maken van moties werden hand en spandiensten verricht. Ons doel was steeds: we doen het om een dynamisch nationaal landschap te kunnen ontwikkelen, zonder de dreiging van een grootschalig bedrijventerrein.

Sterke regio:

Maar ook andere organisaties, lokale politici en bestuurders verstevigden de banden met de Haagse politiek. Onder aanvoering van het Hoekschewaards Initiatief groeide het netwerk van 5

maatschappelijke organisaties, waarin o.a. boeren, natuurbeschermers en ondernemers samenwerken. Ook hun brieven bleven niet onopgemerkt in het Kamergebouw. Politici konden 'die sterke regio' niet negeren. Geen commissie- of plenaire vergadering over de Nota Ruimte ging voorbij, zonder dat de Hoeksche Waard uitvoerig aan de orde kwam.

In de Eerste Kamer werd de Nota Ruimte in januari 2006 bekrachtigd als wet. Maar HWL overlegde eerst met senatoren, om ze te wijzen op de standpunten van hun partijgenoten in de Tweede Kamer. Daardoor werd ook hier de Hoeksche Waard als voorbeeldgebied opgevoerd door de oppositie. "Een bedrijventerrein in een nationaal landschap, dat is geen beleid, dat is ongelooflijk gehannes".

Voorafgaand aan de beslissing vanavond 31 oktober, was het voor ons weer een drukke tijd. De strategie was er op gericht om de beslissing over het realiseren van het bedrijventerrein uit te stellen tot na de verkiezingen.

Twee acties hadden succes:

a. Met Milieudefensie en de Zuid Hollandse Milieufederatie gaven we opdracht voor een tegenonderzoek op het Rapport Buck. Dit STOGO onderzoek, dat de vloer aanveegde met Buck, boden we aan in Den Haag aan kamerlid Van Bochove, met de boodschap dat nut en noodzaak zeker niet zijn bewezen. Hij en andere kamerleden dienden vervolgens 48 vragen in bij de minister.

Op ons aanbod om de Kamerleden een presentatie te geven over de uitkomst van het milieueffectonderzoek, voor hen nieuwe informatie, werd positief gereageerd (MER Bedrijventerrein Hoeksche Waard). We wilden de uitkomst (vestiging zal rampzalig zijn voor leefbaarheid en landschap, ontsluiting

zal grote problemen opleveren) met behulp van kaarten komen presenteren. Dat lukte en daar zit je dan met je PowerPoint presentatie in aanwezigheid van 7 politieke woordvoerders en ook nog pers en publiek op de tribune. We konden toen niet weten, hoe groot de betekenis is geweest van deze informatie voor het debat en het opstellen van de moties.

Rol provincie:

Hoe de beslissing vanavond ook uitvalt. Ik verwacht, dat er in ieder geval meer onderzoek komt naar de beide voorwaarden (infrastructuur en landschappelijke inpassing) en dat de Kamer in haar nieuwe samenstelling eerst gehoord wil worden. De beslissing over wel of niet realiseren van 120 ha bedrijf-

venterrein wordt in ieder geval genomen na de verkiezingen. Dus uitstel. Het is aan de provincie (bekend voorstander van het bedrijventerrein!) om deze onderzoeken te gaan uitvoeren. Zij krijgt daar geld voor en steun van rijksadviseurs. Ook zij heeft haar zetel in Den Haag, dus HWL zal voorlopig nog wel in Haagse kringen verblijven.

Nieuw-Beijerland, 31 oktober 2006.

Nawoord: In de nacht van 31 oktober is inderdaad besloten eerst onderzoek te doen naar landschappelijke inpassing en infrastructuur en daarover verslag te doen aan de Kamer.

Vogels tellen in eigen tuin

Iris van der Vlerk

Op zoek naar foto's bij de artikelen kwam ik op onze eigen website: www.hwl.nl en daar las ik een stuk over de tuinvogeltelling. wanneer dit blad bij u op de deurmat of in de brievenbus valt is het te laat om mee te doen met het weekend tuinvogels tellen.

Toch heb ik besloten hier een stukje aan te wijden. Wellicht doet u al mee of wordt u enthousiast voor volgend jaar. Om kinderen bij natuurbeleving te be-

trekken is deze actie uitermate geschikt. Gisteren nog was ik in mijn eigen tuin aan het werk toen ik een groep ganzen hoorde overtrekken. Twee spelende jongetjes in het pad staakten hun spel en keken omhoog en vol verbazing riepen ze : kijk ze vliegen in een pijl.

Op de website www.tuinvogeltelling.nl kunt u niet alleen een prachtige poster van Elwin van der Kolk bekijken en zelfs downloaden, maar er staan ook vele tips wat je nu het beste kunt doen om vogels in de tuin te lokken, natuurlijk staan er ook tips wat je de vogels het beste kunt voeren.

Wat eten tuinvogels het liefst?

Voor veel vogels is de winter het moeilijkste jaargetijde. Voedsel zoeken is moeilijker, insecten kruipen diep weg,

de grond is bevroren en juist omdat ze hun lichaamstemperatuur op pijl moeten houden hebben ze extra veel nodig. Bijvoeren kan ze de winter doorhelpen en daarvoor in de plaats wordt u er een schitterend schouwspel geboden.

Het is leuk om vogels te lokken met zelf gemaakte vetbollen. Het recept vindt u op de site.

Vogels geven meer kleur en levendigheid aan uw tuin. U kunt ze een handje helpen door uw tuin vogelvriendelijk te maken.

Vogels houden wel van een beetje rommel in de tuin, wat opgehoopte bladeren, een hoopje stenen waaronder ze voer kunnen vinden zoals insecten, slakken etc.

Heeft u besdragende struiken? Dan zit u goed. Door hun hoge gehalte aan vitaminen vormen bessen een welkome aanvulling op het menu. Vogels zijn er dol op.

Een brochure vertelt u hoe u van uw tuin een echte vogeltuin kunt maken, Via de website www.tuinvogeltelling.nl kunt u de brochure aanvragen.

Tuinvogel Top-10 2005! **Recordaantal Tuinvogeltellers**

Een recordaantal vogelliefhebbers heeft in het weekend van 17 en 18 december 2005 meegedaan aan de Nationale Tuinvogeltelling. Zo'n 14.000, waaronder ruim 600 WILDzoekers, gaven per internet hun gegevens door. Ze telden in totaal 476.084 tuinvogels. Evenals vorig jaar is de huismus op

nummer één geëindigd, de koolmees op twee en als derde de merel.

De Nationale Tuinvogel Top-10 (2005) ziet er als volgt uit:

(tussen haakjes staat de rang in 2004). De tweede kolom geeft het aantal plekken aan waar de soort gezien is.

Huisemus (1)	66.111	5835
Koolmees (2)	63.078	8484
Merel (3)	36.291	8467
Pimpelmees (4)	29.512	6624
Vink (6)	25.154	5279
Spreeuw (7)	20.761	3239
Kauw (5)	19.691	3398
Turkse tortel (8)	16.301	4551

Er bestaat ook nog de mogelijkheid mee te doen aan de 5 minuten telling. Dat kan tot 1 januari 2007. Meer informatie op

www.sovonwintervogeltelling.nl

Vijf minuten lijkt kort maar door deze steekproefmethode en het grote aantal telplekken door het hele land krijgt men een representatief beeld van de wintervogels in Nederland.

U kunt de tussentijdse resultaten ook meteen zien via de web-site.

Bron: www.tuinvogeltelling.nl

HWL-Lezingen voorjaar 2007

Sjoerd Reinstra

Vanaf januari 2007 is staat er weer een nieuwe serie interessante lezingen op het programma. Uitgezonderd de zomermaanden is er maandelijks een lezing, waarbij het thema biodiversiteit opnieuw het centraal staat.

Hieronder treft u het programma aan voor de eerste drie maanden van 2007. Om organisatorische redenen is **de dinsdag de nieuwe vaste lezingendag** geworden. In de volgende editie van het HWL-nieuws hoopt de Werkgroep Cursussen en Lezingen het complete lezingen- en cursusprogramma van 2007 te presenteren. Houd ook de regionale pers en de HWL-site in de gaten.

Iets voor u?

Wilt u meehelpen met het organiseren van cursussen of lezingen neem dan contact op met Sjoerd Reinstra, de coördinator van de werkgroep. Dit kan telefonisch via (0186) 60 23 57 of per mail: s.reinstra@wanadoo.nl.

Wilt u maandelijks per e-mail een herinnering ontvangen als er een lezing op stapel staat, geef u dan via hetzelfde e-mailadres op voor onze e-mailservice.

**Dinsdag
30 januari**

Landbouw als drager van biodiversiteit

Henk Scheele, bevlogen akkerbouwer uit de Hoeksche Waard, vertelt over de landbouw van de toekomst en de rol ervan in ons landschap. Hij schetst een beeld van een landbouw die gebruik maakt van GPS en Functionele Agro Biodiversiteit. Welke eisen moet je stellen aan de omgeving, wil je de biodiversiteit optimaal kunnen benutten om een natuurlijk evenwicht in akkerbouwpercelen te bereiken? En hoe moeten we omgaan met de schaarste aan grond die ontstaat als energie in de toekomst uit groene producten moet komen?

**Dinsdag
30 februari**

Het rijk van de Keizerpinguïns

Piet Bronder bracht afgelopen najaar een bezoek aan Antarctica. Hoogtepunt van deze reis was een bezoek aan een kolonie Keizerpinguïns. In deze lezing toont hij met kleurrijke beelden de leefwijze van deze bijzondere vogelsoort, die weet te overleven in soms extreme winterse omstandigheden. Natuurlijk komen ook enkele andere pinguïnsoorten en zeevogels van het zuidpoolgebied voor het voetlicht.

**Dinsdag
27 maart**

Roofvogels in de Hoeksche Waard

Roofvogels staan aan de top van voedselketens en geven zo doende een goed beeld van de biodiversiteit in onze polder. Welke roofvogelsoorten komen er in Nederland voor en welke daarvan in de Hoeksche Waard? In welke biotopen komen ze voor, wat zijn hun leefgewoonten en hoe gaat het met ze als broedvogel in onze polder? Martin Mollet, coördinator van de Roofvogelwerkgroep HW-Oost, zal het u allemaal uit de doeken doen.

Meer informatie: telefoon (0186) 62 18 88 of via e-mail kantoor@hw.nl.

Kosten: €1,00 voor leden en €1,50 voor niet-leden, kinderen onder 16 jaar gratis.

Verder: Alle lezingen vinden plaats in NBC Klein Profijt en beginnen om 20.00 u.

ACTIVITEITEN PROGRAMMA 2007

WANNEER	THEMA/WAAR	INFORMATIE
28 januari 9.00 u (zondag)	Wintergasten Korendijkse Slikken Verzamelpunt: het witte huis	Rob Burgmans/ 0186-69 25 01 Max. aantal 25
4 februari 9.00 u (zondag)	Ganzen Oude Land van Strijen Verzamelpunt: Kerk	Raimond Taal 0186 - 68 02 68 Max. aantal 25
18 maart 9.00 u (zondag)	Vogelgeluiden Laningpark (Oud-Beijerland Verzamelpunt: begraafplaats	Marcel Stougie Iris van der Vlerk 010 - 432 24 86
15 april 9.00 u (zondag)	Vogelgeluiden Laningpark (Oud-Beijerland Verzamelpunt: begraafplaats	Marcel Stougie Iris van der Vlerk 010 - 432 24 86
5 mei 9.00 u (zaterdag)	Wandelexcursie APL polder Verzamelpunt: Strijen-Sas	Ronald in t'Veld 078 - 674 42 61 Max aantal 25

Voor excursies met een maximum aantal deelnemers dient u zich op te geven via het genoemde informatienummer. Voor de overige excursies geldt dat u op de afgesproken tijd bij het verzamelpunt staat. Ons motto: een excursie gaat altijd door ongeacht de weersomstandigheden.

De werkgroep EDUCATIE (tevens de Hoeksche Waardse afdeling van het IVN) wenst u

Veel plezier bij het deelnemen aan één van deze activiteiten!!

NB: kosten deelname:

€1,- voor leden € 2,- voor niet leden

Kinderen onder 16 jaar gratis.

Jeugdhoe

Jeugdhoe

Wintervleermuizen

Vleermuizen zijn heel in de verte familie van de spitsmuizen. Dat ze lijken op spitsmuizen kun je zien aan hun vele scherpe tandjes. Daarmee eten ze vooral vliegende insecten zoals vlin-
ders, muggen en kevers. Wanneer het in de herfst te koud wordt voor de insecten hebben de vleermuizen ook niets meer te eten. Daarom gaan ze in winterslaap.

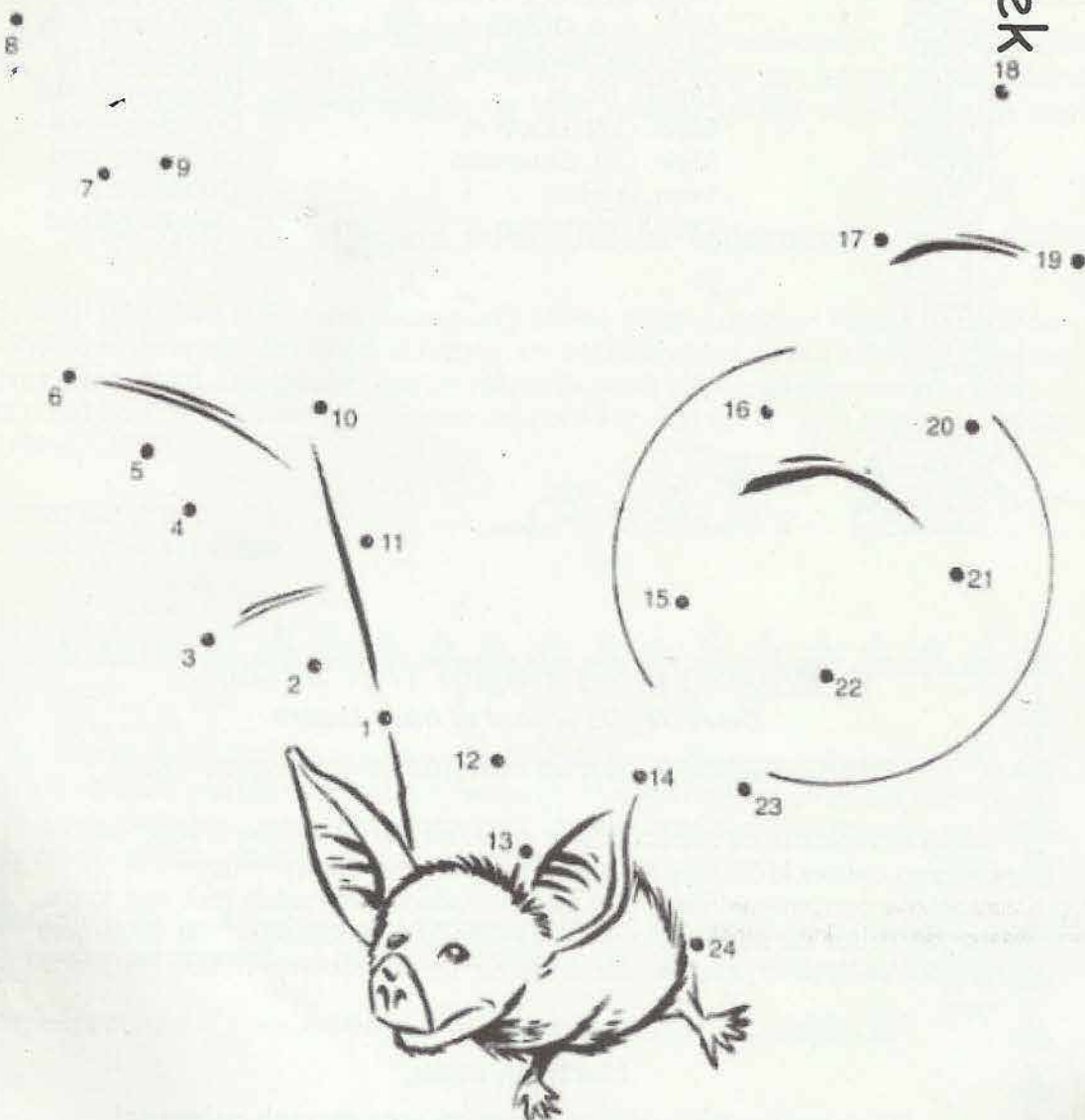
Om te overwinteren zoeken ze een donkere, en vooral rustige plek. Het mag er niet zo koud zijn dat ze bevriezen, maar ook niet te warm. Hun hele lichaam wordt tijdens de winterslaap ook koud, ongeveer 5° C. Nét niet zo koud dat ze doodgaan, hun hartje moet blijven kloppen, en nét niet zo warm dat ze willen bewegen, maar het hartje klopt wel heel erg langzaam. Ze slapen met tientallen tot soms wel enkele honderden dieren bij elkaar. Alle vleermuizen in Nederland houden een winterslaap, in warmere landen is dat niet nodig.

Dat vleermuizen ondersteboven hangen in hun winterslaap is eigenlijk heel handig. Als ze net als een vogel gewoon op een tak zitten kunnen ze er vanaf vallen in die lange winter. Met hun klauwtjes grijpen ze zich vast aan uitstekende steentjes of stukjes hout. Ze kunnen zelfs tegen een vlakke houten wand aan hangen, bijvoorbeeld de binnenkant van de spouwmuur van je huis. De nageltjes zijn scherp genoeg om daarin houvast te krijgen. De teentjes van de vleermuis klemmen zich vanzelf vast als hij hangt. Zelfs als een vleermuis dood gaat blijft hij netjes hangen.

Meer weten? Kijk op www.vleermuissitevoorkids.telebyte.nl
www.vleermuis.net of op www.hwl.nl/zoogdieren

Jeugdhoek

Jeugdhoek

In het vierde kwartaal hebben zich de volgende nieuwe leden aangemeld

Nieuwe leden 4^e kwartaal 2006.

Fam. F. Miermet
Dhr. J. Stelpstra
Mevr. H.J. Keller
Mevr. S.M.H.H. Walraven
Mevr. E.A. Oostlander-Bijl
Dhr. G.A. den Boer
Dhr. E. Hoek
Mevr. G.N. Hoevers
Mevr. C.J. Stuurman
Mevr. A. Hoff
Dhr. A. Korteweg

Maasdam
Piershil
Oud-Beijerland
Oud-Beijerland
Mijnsheerenland
Oud-Beijerland
Mijnsheerenland
Oud-Beijerland
Oud-Beijerland
Oud-Beijerland
Oud-Beijerland

De redactie wenst al haar lezers

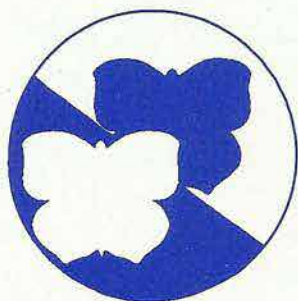
Prettige Kerstdagen en een goede Jaarwisseling

Natuurlijk spreekt de redactie haar dank uit aan allen die ervoor hebben gezorgd dat het HWL nieuws iedere keer weer in uw brievenbus viel. Allen die een artikel instuurden, die de redactie verrasten met hun foto's, zorgden voor de adresstickers en ze handmatig opplakten, de bezorgers van het blad, de drukker en alle anderen die hun steentje hebben bijgedragen.....

Hartelijk dank.

Wij hopen volgend jaar weer op u te mogen rekenen!

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

postbus 1080
3260 AB Oud-Beijerland

Ja, ik wil lid worden van de vereniging Hoekschewaards Landschap

Voorletters en naam : _____

Geslacht : _____

Straatnaam en huisnr. : _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoon : _____

E-mailadres : _____

Ik wil graag meer informatie over de volgende werkgroep(en):

Voor betaling wacht ik op uw acceptgirokaart.

Datum: _____ Handtekening: _____